

Piktit – kiviin piirretty kansa

Tom Sjöblom

Uskontotieteen laitos, Helsingin yliopisto

1. Johdanto

Uusin historiantutkimus ja arkeologia ovat vähitellen murtamassa sitä käsitystä, että varhaiskeskiaikainen Eurooppa olisi tutkimuksellisesti niin ”pimeätä” aikaa, kuin mitä aivan viime vuosikymmenille saakka kuviteltiin.¹ Kansanvaelluksien mukanaan tuoma levottomuus ja liikkuvuus sekä kirjoitettujen lähteiden puute ovat kuitenkin aiheuttaneet sen, että monin paikoin Eurooppaa on jäänyt kansanryhmiä ja kulttuureja, joiden vaiheita ei ensimmäisen kristillisen vuosituhannen aikana ole voitu luotettavasti kartoittaa. Näin on asia varsinkin Euroopan laita-alueilla, kuten Pohjoismaissa ja Britteinsaarilla. Roomalaiset legioonat poistuivat Britanniaasta vuosien 406 ja 410 j.a.a. välisenä aikana ja jättivät paikalliset heimot huolehtimaan itse itsestään. Pian saarille alkoi muuttaa mantereelta germaaniheimoja, ennen kaikkea angleja ja sakseja, minkä seurauksena paikallisten britonien kelttiläis-latinalainen kulttuuri vetäytyi yhä kauemmaksi länteen, nykyisten Walesin ja Cornwallin alueille. Tämän germaanisen asutusaallon mukanaan tuomien levottomuuksien johdosta kirjalliset lähteemme Brittein saarilta ennen 600-lukua ovat hyvin vähäisiä (ks. Morris 1973; Snyder 2003).

Roomalaisen Britannian pohjoispuolella, nykyisen Skotlannin alueella asuivat nk. vapaat kelttiläiset heimot. Niiden historiaa ja vaiheita tunne-

---

¹ Tämä esitys perustuu joitakin vuosia sitten pitämäni esitelmään Suomen keltologisen seuran *Studia Celtologica Minora* -luentosarjassa. Olen editoinut tekstiä vain kevyesti esimerkiksi poistamalla viittaukset esitelmässäni käytettyyn kuvalliseen materiaaliin, ja lisännyt joitakin viitteitä. Muuten teksti vastaa muodoltaan pitkälti suullista esitystäni tuolloin.

taan hyvin huonosti, mutta yleisessä kielenkäytössä näitä heimoja kutsutaan yhteisnimellä *piktit* ("maalattu kansa"), jonka nimen roomalaiset antoivat näille kansoille ensimmäisen kerran Constantius Chloruksen Britannian sotaretkien yhteydessä 200-luvun lopulla j.a.a. (ks. Snyder 2003, 68).² Piktit ovat todellinen pimeän keskiajan kansa. Piktien omia kirjoituksia ei tunneta, lukuun ottamatta kiviin kaiverrettuja lyhyitä omistuskirjoituksia ja latinankielistä piktien kuninkaiden luetteloa. Roomalaisten lähteiden lyhyiden mainintojen jälkeen ei käytössämme ole kirjoitettuja lähteitä pikteistä Britteinsaarilta ennen 700-luvun alkua, jolloin Beda kommentoi piktien elämäntapaa propagandistiseen sävyyn. Täten käytössä olevat kirjalliset lähteet ovat lähes yksinomaan irlantilaista alkuperää (Ritchie 1989; Sutherland 1994). Se, että juuri irlantilaiset kirjoittivat pikteistä varhaiskeskiajalla, on luultavasti seurausta ennen kaikkea kolmesta eri tekijästä:

1) Piktien ja irlantilaisten välillä oli jo varhain paljon kanssakäymistä, kuten hyvät meriyhteydet, irlantilaisen kertomusperinteen maininnat piktien ja irlantilaisten kanssakäymisestä sekä mahdollinen yhteys piktien ja irlantilaisten *Cruithni*-heimon välillä osoittavat (Ks. esim. Snyder 2003, 69).

2) Irlantilaisten (*Scotti*) 500-luvulla j.a.a. piktien alueiden etelärajalle perustama Dál Riadan kuningaskunta ja sen valtapoliittiset pyrkimykset toivat näiden kahden alueen heimojen poliittiset intressit yhteen (Chadwick 1971, 91–94; Maier 2003, 152).

3) Irlantilaisen munkin Columban Ionan saarelle Hebrideille perustama luostariyhteisö ja sen käännytystyö piktien keskuudessa loi läheiset yhteydet Skotlannin ja Irlannin välille myös varhaiskristillisellä ajalla. Näin esimerkiksi Columban elämästä kertova Adomnánin *Vita Columba* noin vuodelta 700 j.a.a. on eräs keskeisiä piktejä koskevista lähteistämme (esim. Duncan 1975, 69–78).³

Kirjallisten lähteiden lisäksi arkeologinen tutkimusmateriaali kasvaa jatkuvasti ja niiden kautta on mahdollista saada väläyksiä myös niistä piktien kulttuurin osa-alueista, jotka kirjallisissa lähteissä ovat jääneet vaille

² Varhaisin kirjallinen maininta lienee *Laterculus Veronensis* vuodelta 300 j.a.a.

³ Toinen merkittävä pyhimys tällä alueella oli jo ennen Columba vaikuttanut Ninian, jonka kerrotaan käännyttäneen eteläiset piktit kristinuskoon. Whithornin luostariyhteisöä pidettiin hänen perustamanaan. Beda kutsui Niniania piktien apostoliksi (ks. Beda III.4; Chadwick 1971, 193).

huomiota. Kenties merkittävin asema tässä työssä on piktien koristelluilla kivipaaseilla, joita tähän mennessä tunnetaan jo satoja. Niiden kuvastossa näkyy niin uskomusten muuttuminen kuin välähdyksiä arkipäivän elämästä, vaatetuksesta ja piktien historiasta. Nämä kivet ja niiden sanoma on tämän kirjoituksen tarkastelun kohteena (Richie 1989; Sutherland 1994).

2. Piktit historiassa

Ennen varsinaista teemaa on syytä sijoittaa piktit vielä tukevammin aika-tila -akselille. Kuten edellä jo todettiin, he ilmestyvät historian lehdille 200-luvun lopussa roomalaisten Britannian pohjoisosiin suorittamien sotaretkien yhteydessä (Rankin 1987, 223–225). Termi *picti* on latinaa ja tarkoittaa suurinpiirtein "maalattua kansaa". Uusimpien teorioiden mukaan nimen alkuperä on kutsuma- tai pilkkanimessä, jonka Britannian pohjoisosiin sijoitetut legioonalaiset antoivat Skotlannin heimoyhteisölle. On mahdollista, että piktit vielä tuolloin maalasivat tai tatuoivat itseään, mutta 700-luvulla kirjoitettava Beda ei sellaisesta mainitse enää mitään (Snyder 2003, 68–69).

Piktit eivät tietenkään ilmestyneet tyhjästä. Piktien taustalla on nähtävissä alueen rautakautiset heimot, jotka alkoivat ensimmäisen kristillisen vuosisadan kuluessa vähitellen sulautua toisiinsa, todennäköisesti suurimpana syyinä luoda riittävän suuria heimokokonaisuuksia vastustamaan roomalaisten valloituspyrkimyksiä. 200-luvun alkuun mennessä heimot olivat kutistuneet kahteen: *kaledonialaisiin* ja *maetaealaisiin*, jotka vuosisadan lopulla muodostuivat piktien federaatioksi (Morris 1973, 186–188). Roomalaisten vetäytymiseen saakka piktit kävivät jatkuvaa kahakointia Hadrianuksen muurin liepeillä ja jopa sen eteläpuolella mereltä käsin tehtyjen yllätyshyökkäysten kautta. Kuten kelttiläisillä heimoilla oli tapana, piktit eivät silti aluksi muodostaneet yhtenäistä valtakuntaa, vaan säilyttivät heimojen itsenäisyyden aina 500-luvulle saakka, jolloin piktit saivat ensimmäisen yhteisen kuninkaansa (ks Chadwick 1971, 90–95).

Piktien vaiheet heidän kuninkaidensa kautta kuvattuina voidaan rekonstruoida kohtalaisesti irlantilaisissa ja anglosaksisissa annaaleissa esiintyvien tietojen kautta. Tässä yhteydessä ei ole syytä mennä piktien kuninkaiden vaiheisiin yksityiskohtaisemmin; riittää kun tiedetään, että ensimmäinen piktien kuningas oli ilmeisesti Bridei mac Maelcon, joka aloitti piktien yhdistämisen pysäyttämällä maahan tunkeutuvien skottien (irlantilaisten) etenemisen vuonna 552 j.a.a. käydyssä taistelussa (ks. Morris 1973, 192–

194).⁴ Britannian pohjoisosien valtataisteluun tulivat pian mukaan myös Northumbrian anglosaksiset kuninkaat ja lopulta, 700-luvun loppupuolella, myös pohjoisesta saapuvat viikinkivalloittajat. Onni vaihteli vuosisatojen kuluessa ja maa-alueet vaihtoivat usein omistajaa, mutta periaatteessa piktien alueiksi vakiintuivat nykyisen Skotlannin alueen itäiset rannikkoseudut aina Firth of Forthista Orkneyn saarille saakka. Tämä on se alue, joka yhä vielä kantaa nimeä Piktinmaa (ks. Sutherland 1994; Snyder 2003, 67–70).

Piktit kuitenkin katoavat kartalta aivan yhtä nopeasti ja salaperäisesti kun mitä he sinne ilmestyivätkin. Viikingit muodostivat alueelle piktien kannalta uuden uhkatekijän, sillä uusien tulokkaiden valloituspyrkimykset suuntautuivat pitkälti juuri piktien asuma-alueille. Viikinkien uhkaa torjuessaan piktit heikkenivät ja unohtivat varautua etelästä tulevaan hyökkäykseen. Skottien ja piktien poliittinen ja kulttuurinen fuusio oli jatkunut jo vuosikymmeniä, mutta piktien sotilasmahdin hvetessä viikinkien vastaisessa taistelussa skotit näkivät tilaisuutensa koittaneen. Cinnead (Kenneth) mac Alpinin johdolla skotit ja piktit fuusioituivat yhdeksi kuningaskunnaksi vuosien 843 ja 850 j.a.a. välisen aikana. Piktien kulttuuri ei tietenkään kadonnut yhdessä yössä ja vielä vuosikymmenien ajan tiedetään piktiläistä syntyperää olevien ruhtinaiden osallistuneen skottien ja anglo-saksien väliseen valtataisteluun, mutta piktien erillinen oma identiteetti menetettiin Cinneadin kuninkuuden myötä (Duncan 1975, 56–60; Ritchie 1989, 57–58; Maier 2003, 154k).

Vaikka piktien poliittinen historia tunnetaankin kohtuullisen hyvin, heidän kulttuurihistoriansa kohdalla tutkimuksessa on melkoisia aukkoja. Aikalaisten kuvaukset eivät tuo paljon valoa asiaan. Roomalaisten kuvauksissa piktien sanottiin ”asuvan teltoissa ilman vaatteita ja peseytymättä, jakaen naisensa keskenään ja kasvattaen lapsensa kollektiivisesti” (ks. Rankin 1987, 223–225). Irlantilaisten lähteiden mukaan piktit valitsivat kuninkaansa matrilineaarisen perimyksen pohjalta, koska piktit olivat alunperin saapuneet ilman naisia Skytytiasta Irlantiin ja siellä heille annettiin irlantilaiset vaimot sillä ehdolla, että piktit siirtyisivät matrilineaariin perimysjärjestykseen. Tämän väitteen takana on todennäköisesti Dál Riadan skottien propaganda, jonka avulla he perustelivat oikeuttaan valloittaa ja hallita piktien maita, mutta mielenkiintoisella tavalla pikteihin on

---

⁴ Bridei näyttää itse olleen walesilaista syntyperää.

liitetty mystisiä ja myyttisiä ominaisuuksia aina meidän päiviimme asti (Chadwick 1971, 193; Rankin 1987, 251–252).

Esimerkiksi kahdennellatoista vuosisadalla tuntematon norjalainen historioitsija kirjoitti kuinka ”piktit olivat kooltaan kääpiöitä. He tekivät ihmeitä aamuisin ja iltaisin rakentaen kaupunkeja, mutta päivällä he menettivät voimansa ja lymyilivät maanalaisissa asumuksissaan”. Skotlantilaisessa kansanperinteessä pikteistä tuli haltioita tai peikkoja, jotka asuivat luolissa. Kuva pikteistä primitiivisinä Euroopan alkuauskaina on levinnyt jopa viihdeteollisuuteen, viimeisimpänä esimerkkinä muutaman vuoden takainen version Robin Hoodin tarinasta, jossa piktien kuvataan vielä 1200-luvulla elävän kuin esihistoriallisella ajalla, vaikka piktien valtakuntaa ei tuolloin ollut enää edes olemassa (Sutherland 1994).

Piktien kulttuurisesta alkuperästä on myös kiistelty. Usein heidät on haluttu nähdä Euroopan alkuperäiskulttuurien edustajina, jotka asuttivat Brittein-saaria ennen kelttien tuloa sinne. Teorian mukaan tämä selittäisi sekä matrilineaarisen perimysjärjestyksen, että sen toiseikan, että piktit puhuivat kieltä, jonka ymmärtämiseen irlantilaiset tarvitsivat tulkkia. Kumpikin näistä perusteista on osoittautunut ongelmalliseksi. Olemassa olevat lähteet eivät kumoa sitä mahdollisuutta, että tietyissä olosuhteissa kuninkuus olisi siirtynyt myös matrilineaarisesti, mutta yleisempää näytti olevan kuninkuuden siirtyminen isältä pojalle. Toiseksi, vaikka piktien perimysjärjestys olisikin ollut matrilineaarinen, ei se kuitenkaan todistaisi mitään piktien kulttuuriin varhaiskantaaisuudesta, sillä käsitys naisten hallitsevasta asemasta joskus ihmiskunnan alkuhämärissä on pelkkä teoria, jonka perustana on käsitys siitä, että jumalatarkultti olisi alkuperäisempi kuin nk. patriarkaalisten jumalien kultit ja että feminiinisen jumaluuden palvonta edellyttäisi välttämättä naisen aseman korostumista myös yhteisöllisessä elämässä. Käytännössä kumpaakaan oletusta ei olla voitu osoittaa todeksi (Sutherland 1994; Snyder 2003, 67–70).

Piktien kielestä on säilynyt niin paljon, että voimme varmasti sanoa sen olevan kelttiläinen kieli. Kenneth Jackson osoitti tämän jo vuonna 1955 ja totesi sen kuuluvan niin sanottuihin p-kelttiläisten kielten ryhmään yhdessä kymrin ja gallin kanssa, joskin siinä oli selviä eroja kumpaankin nähden. Tämä selittää myös sen, miksi irlantilaiset tarvitsisivat tulkkeja keskusteluissaan piktien kanssa, sillä iirin kieli kuuluu kelttiläisten kielten toiseen haaraan, niin sanottuihin q-kelttiläisiin kieliin. Piktit ovat siis selkeästi kelttiläinen kulttuuri, joskin heidän traditioissaan ja kielessään on mukana myös paikallista esikelttiläistä aineista. Tässä ei kuitenkaan ole

mitään ihmeellistä tai omaperäistä, sillä tällainen synteesi paikallisen alkuperäiskulttuurin ja uuden alueelle muuttavan kulttuurin välillä on enemmän tai vähemmän universaali ilmiö (Chadwick 1971, 44–75; Sutherland 1994).

3. Piktien kivinen maailma

Kirjallisen lähdemateriaalin puutteessa varmin piktien kulttuuria koskeva tieto on saatavissa arkeologisten löytöjen avulla ja niitä analysoimalla ja tulkitsemalla. Onneksemme piktit ovat jättäneet jälkeensä enemmän kivisiä muistomerkkejä kuin yksikään toinen varhaiskeskiaikainen kulttuuri Euroopassa. Niiden avulla tietomme piktien arkipäivästä, yhteiskunnasta ja uskomuksista ovat lisääntyneet huomattavasti. Puu oli jo tuolloin harvinainen rakennusmateriaali Piktinmaalla, ja siten erityisesti maan pohjoisosissa rakennettiin lähinnä kivistä. Asumukset olivat aluksi pyöreitä, kuten esimerkiksi Orkneyn saarilta löydetty Gurnessin piktiasumukset todistavat, mutta joskus 500-luvun tienoilla ne jäivät vähitellen syrjään suorakaiteen muotoisten asumusten tieltä. Tässä piktit seurasivat yleistä kehitystä alueella. Keltiläisestä taustasta kertovat myös ne lukuisat *oppida*-tyyliset linnoitukset, joita Piktinmaalta on löydetty ja joista vanhimmat ajoittuvat aina rautakaudelle asti (Richie 1989).

Asutuspaikkojen perusteella voidaan sanoa piktien eläneen aivan kuten heidän keltiläiset sukulaisensa Irlannissa ja Britanniassa. Elinkeino saatiin maanviljelystä, karjanhoidosta, kalastuksesta ja kaupasta. Yhteiskunnan perusyksikkö oli perhe ja suku, jotka muodostivat heimoja. Heimojen johdossa oli soturiluokka, jonka keskuudesta valittiin kuningas. Kuten yllä on jo selvinnyt, historiallisella ajalla heimot yhdistyivät edelleen kansoiksi, jolloin yksi kuninkaista sai määräysvallan muihin nähden. Hautaustavat olivat yksinkertaiset. Kuolleet haudattiin ruumishautoihin ilman esineistöä, mutta joskus kankaisiin käärittyinä tai kivilaatoilla peitettyinä. Hauta merkittiin pyöreällä kivikummulla, joka usein koristeltiin valkoisilla kvartsikivillä tai, harvemmin, kaiverretulla kivipaasilla (Ritchie 1989; Sutherland 1994). Uskonnollisista rituaaleista emme tiedä mitään, mutta Adomnánin mukaan piktien keskuudessa vaikutti yhteiskunnallisesti merkittävässä asemassa oleva pappisluokka (*magi*), jonka tehtäväkuva on todennäköisesti vastannut melkoisen hyvin muiden keltiläisten heimojen

keskuudessa tunnettujen druidien tehtäviä (VC II 32).⁵ Lisäksi piktien uskonto oli Adomnánin mukaan monijumalainen ja ainakin osa palvontamenoista keskittyi pyhien lähteiden tai vesialueiden ympärille (esim. VC II 11). Yksityiskohtana mainittakoon, että esimerkiksi ensimmäinen maininta Loch Nessin hirviöstä (VC II 27) löytyy Adomnánin teoksen toisesta kirjasta, jonka lähteinä hän on käyttänyt aikansa (600-luvun lopun) paikallista kansanperinnettä.

Piktien henkinen kulttuuri ja sen kehittyminen esiintyy silti paljaimmillaan niissä koristelluissa kivipaaseissa, joita löytyy ympäri Piktinmaata, ja joista on muodostunut jonkinlainen piktien kulttuurin tunnusmerkki. Kuvallinen ilmaisu oli pikteille ilmeisen tärkeää. Tästä on osoituksensa heidän tapansa koristella myös aivan tavallisia jokapäiväisiä käyttöesineitä. Elävimmän ja ilmaisuvoimaisimman muotonsa piktien kuvaamataide on kuitenkin saanut kivipaaseissa, joita on tähän mennessä löydetty jo yli 200. Niiden kuvasto muodostuu suuresta määrästä erilaisia abstrakteja kuvioita sekä ihmisten, eläinten ja esineiden kuvia, jotka on silloin tällöin yhdistetty toisiinsa (Ritchie 1989). Kivipaadet jaetaan yleensä kolmeen eri luokkaan:

1) *Ensimmäiseen luokkaan* kuuluvat ne paadet, joiden käsittelemättömään pintaan on kaiverrettu erilaisia abstrakteja kuvioita ja eläimiä. Varhaisimmat näistä kivistä on voitu ajoittaa 6. vuosisadalle j.a.a.

2) *Toisen luokan* muodostavat ne paadet, joissa keskeisinä kuviona on kristillinen risti paaden etupuolella, mutta selkäpuolella on kuvitettuja Raamatun kertomuksia ja historian tapahtumia yhdistetty edellä mainittuihin abstrakteihin kuvioihin ja eläin aiheisiin. Kivet on yleensä hiottu ja tasoitettu ennen koristelua. Näitä paasia alkaa esiintyä 8. vuosisadalla j.a.a.

3) *Kolmannen luokan* paadet ovat selvä jatke edellisen luokan paasille. Ainoa ero on abstraktien kuvioiden puuttuminen.

Kivien tarkoitusta ei tiedetä. Kenties ne toimivat muistomerkkeinä, kuten skandinaavien riimukivet tai irlantilaisien ja walesilaisten ogam-kivet. Tätä puoltaisi myös se, että ogam-kirjoitusta on löydetty joistakin piktien paasista, joskaan niiden sanomaa ei ole pystytty luotettavasti selvittä-

---

⁵ On mahdollista, että piktien pyhät miehet tunnettiin myös druideina, mutta Richard Sharpen mukaan tällainen yleistys voi olla vaarallista. Tällä hetkellä tiedämme yksinkertaisesti liian vähän piktien uskonnosta, mutta yksikään varhaisista lähteistä ei kutsu piktien papistoa druideiksi.

mään.⁶ Osassa kiviä kuvataan suurella todennäköisyydellä historiallisia tapahtumia, jolloin ne kenties on pystytetty kyseisen tapahtuman muistomerkeiksi. Lisäksi on selvää, että joissakin tapauksissa paasi voidaan liittää hautaan, jolloin sen tarkoituksena on kaikei ollut kertoa haudatun asemasta ja suvusta (Ritchie 1989; Sutherland 1994).

Toisaalta kivien tarkoituksena on myös voinut olla heimon alueiden ja rajojen merkitseminen. Näin erilaiset symbolit ja eläinhahmot kivissä olisivat eri heimojen ja sukujen tunnuksia, jotka myöhemmin korvaantuvat vaakunoilla. Kivillä ei näin olisi vain poliittista merkitystä, vaan ne toimisivat myös ideologisella tasolla, muodostaen sellaisia maamerkkejä, joiden kautta heimon jäsenet pystyivät orientoitumaan yhteisessä ajassa ja tilassa. Näin ollen maa-alueita rajaavat paadet ikään kuin pyhittäisivät maan, tekisivät siitä merkittävän suhteissa niihin maa-alueisiin, joita ei ole merkitty heimolle kuuluviksi ja antaisivat näin heimon jäsenille tunteen kuulumisesta johonkin, perustan omalle olemassaololleen ja elämäntavalleen (Richie 1989).

Kolmanneksi on ehdotettu, että paasien tarkoituksena olisi ilmaista eri heimojen välisiä liittoja, joka selittäisi kahden tai usean erilaisen symbolin esiintymisen samassa kivessä. Mitään näistä vaihtoehdoista ei voi sulkea pois ja on aivan mahdollista, että kiviä on pystytetty kaikista edellä mainituista syistä. Lisäksi ei voida sulkea pois sitäkään mahdollisuutta, että varsinkin varhaisimmilla kivillä olisi yhteyksiä myös kultilliseen ja rituaaliseen toimintaan, kenties samoin kuin maailmankeskusta symboloivilla irlantilaisilla koristetuilla paasilla (Richie 1989).

Kivien tulkinnan kannalta on syytä painaa mieleen joitakin yksityiskohtia. Ensiksikin, ensimmäiset kivet ilmestyvät samoihin aikoihin, kun *Brídeí map Maelcon* ensimmäisen kerran yhdistää piktit, ja onkin ehdotettu, että näillä tapahtumilla olisi yhteys toisiinsa, joskin sitä on täysin mahdotonta todistaa. Toinen merkittävä huomio on se, kuinka kivet ilmestyvät mai-semaan kristinuskon saapumisen myötä Piktinmaalle ja kuinka abstrakteista kuvioista siirrytään pois suurin piirtein samaa tahtia kuin kristinus-

---

⁶ Ogam-kaiverruukset rajoittuvat Piktinmaan pohjoisosiin ja ne kaikki kuuluvat nk. *skolastisiin ogameihin* eli varhaiskristillisessä kirkossa käyttöön sovelletun ”opilliseen” versioon vanhasta kirjoitusjärjestelmästä. Tässä ei sinällään ollut mitään outoa, sillä varhaiskristillisessä kirkossa käytettiin monia muitakin vanhoja kirjoitusjärjestelmiä ikään kuin oppineiden symbolisena salakielenä (mm. skandinaavisia riimuja) (ks. McManus 1991).

ko leviää piktien keskuudessa. Ovatko kivet siis alunperin esikristillisiä ja olisiko abstraktien kuvioiden taustalla esikristillinen uskonnollinen symboliikka? Se on toki mahdollista. Mantereella keltit eivät juuri kuvanneet jumaliaan ihmishahmoisina ennen kuin Välimeren kulttuurien vaikutus oli levinnyt alueelle, kenties piktien kohdalla tilanne oli samanlainen kristinuskoon nähden. Eläinhahmot voivat tietenkin kuvata myös erilaisia piktien ajattelussa ihailtuja ominaisuuksia, kuten esim. rohkeus, viisaus, voima, nopeus jne., joiden myös tiedetään kuuluneen toisten kelttiläisten heimojen symbolikuvastoon (Richie 1989; Sutherland 1989).

Symbolit itse kertovat meille hyvin vähän. Abstraktien kuvioiden tulkinta usein lähes mahdotonta. Kenties kivet ovatkin paikallinen sovellutus kristillisistä muistomerkeistä ja niin ollen abstraktit kuvat liittyvätkin kristilliseen symboliikkaan. Tai onko kivissä sekä kristillisiä että eikristillisiä kappaleita ja niitä voitaisiinkin näin ollen pitää eräänlaisen ideologisen sodan muistomerkkeinä? Kiviä tutkinut arkeologi Miranda Green jopa ehdottaa, että symbolien moniselitteisyys on tarkoituksellista, ja että alunperinkin niiden tarkoituksena oli antaa erilaisia selitysmalleja riippuen siitä, kuka kuvioita tulkitsi (Richie 1989).

Siirryttäessä myöhempiin paasiin, joissa myös ihmishahmoja alkaa esiintyä, kivien kristillinen luonne ei jää epäselväksi. Suurimpana osoituksena tästä on luonnollisestikin kiviä hallitseva risti. Lisäksi kivissä esiintyy Raamatun kertomuksien kuvitusta, joissa Vanhan Testamentin aiheet ja erityisesti kuningas Daavid hallitsevat. Osa kuvista on vaikeampia sijoittaa oikeaan kontekstiinsa, mutta useissa kuvataan ilmeisesti piktikuninkaiden voittamia taisteluita, kuten esimerkiksi Nechtansmeren taistelua 685 j.a.a., jossa piktit voittivat anglosaksien joukot ja estivät näin jälkimmäisten etenemisen pohjoiseen. Osassa kiviä kuvataan piktien yläluokan elämää, kuten metsästysretkiä. Tällaisten kuvien kautta voidaan saada paljon tietoa esimerkiksi piktien yläluokan elämästä, vaatetuksesta, sodankäynnin metodeista (Richie 1989; Meier 2003 152–154).

Kaikki kuvat osoittavat selvästi, ettei piktien kulttuuri materiaalisesti juuri poikennut ympäröivien kansojen kulttuureista. Merkkejä alastomista sotureista ja tatuoinneista ei kivissä esiinny. Soturiluokka käytti hevosia ja vietti vapaa-aikansa esimerkiksi metsästäen koirien kanssa. Aseina käytettiin yleensä keihäitä ja miekkoja, joskin jälkimmäiset olivat ilmeisesti harvinaisia. Piktit pukeutuvat ajan tyylin mukaisesti tunikaan ja viitaan, mutta kypärä ei heillä ollut yhtä yleisesti käytössä kuin eteläisillä naapureillaan. Kaiken kaikkiaan kivien kuvat kertovat meille kulttuurista ja

kansakunnasta, jonka materiaalisessa kulttuurissa ei ole mitään ns. outoa, mystistä tai primitiivistä. He muodostivat tyypillisen Ison-Britannian varhaiskeskiaikaisen kansakunnan, jonka omalaatuisuus tuli kenties kielestä ja heidän oudosta viehtymyksestään ilmaista identiteettiään kiveen kaivertamalla (Sutherland 1994).

Lähteet

- Adomnán of Iona
1995 *Life of St. Columba*. Harmondsworth: Penguin.
- Bede
1990 *Ecclesiastical History of the English People*. Harmondsworth: Penguin.
- Chadwick, Nora
1971 *The Celts*. Harmondsworth: Penguin.
- Duncan, A.A.M.
1975 *Scotland. The Making of the Kingdom*. Edinburgh: Mercat Press.
- Maier, Bernhard
2003 *The Celts*. Edinburgh. University Press.
- McManus, Daimian
1991 *A Guide to Ogam*. Kildare; An Sagart.
- Morris, John
1973 *The Age of Arthur*. London: Phoenix.
- Rankin, H.D.
1987 *Celts and the Classical World*. London: Croom Helm.
- Richie, Anna
1989 *Picts*. Edinburgh: HMSO.
- Snyder, Christopher A.
2003 *The Britons*. London: Blackwell Publisher.
- Sutherland, Elizabeth
1994 *In Search of the Picts*. London: Constable.